

Standard pro doplňování a aktualizaci KF

PRAHA, KI NK, 2016

VÍT RICHTER, MARIE ŠEDÁ

Zdůvodnění standardu

Pravidelná aktualizace i nákup KF

- nástroj pro udržení zdravého stavu **fondů knihovny**
- udržení **prostorových podmínek** i pro další činnosti knihoven (výtvarné dílny , přednášky, komunitní aktivity...)

Harmonizace se Směrnicí IFLA

- Služby veřejných knihoven (Praha 2012)

Standard jako materiál pro zřizovatele

- zdůvodnění potřeb financování nákupu knihovního fondu
- zdůvodnění pravidelné aktualizace a vyřazování fondu

Standard jako jednoznačný dokument pro knihovníky

- ne každý knihovník je příznivě nakloněn vyřazování
- ne každý knihovník umí odmítat dary

...aneb knihovníci jako „lovci a sběrači“

KF slouží pro

poradenskou
a inf. činnost

podporu
pořádaných
akcí

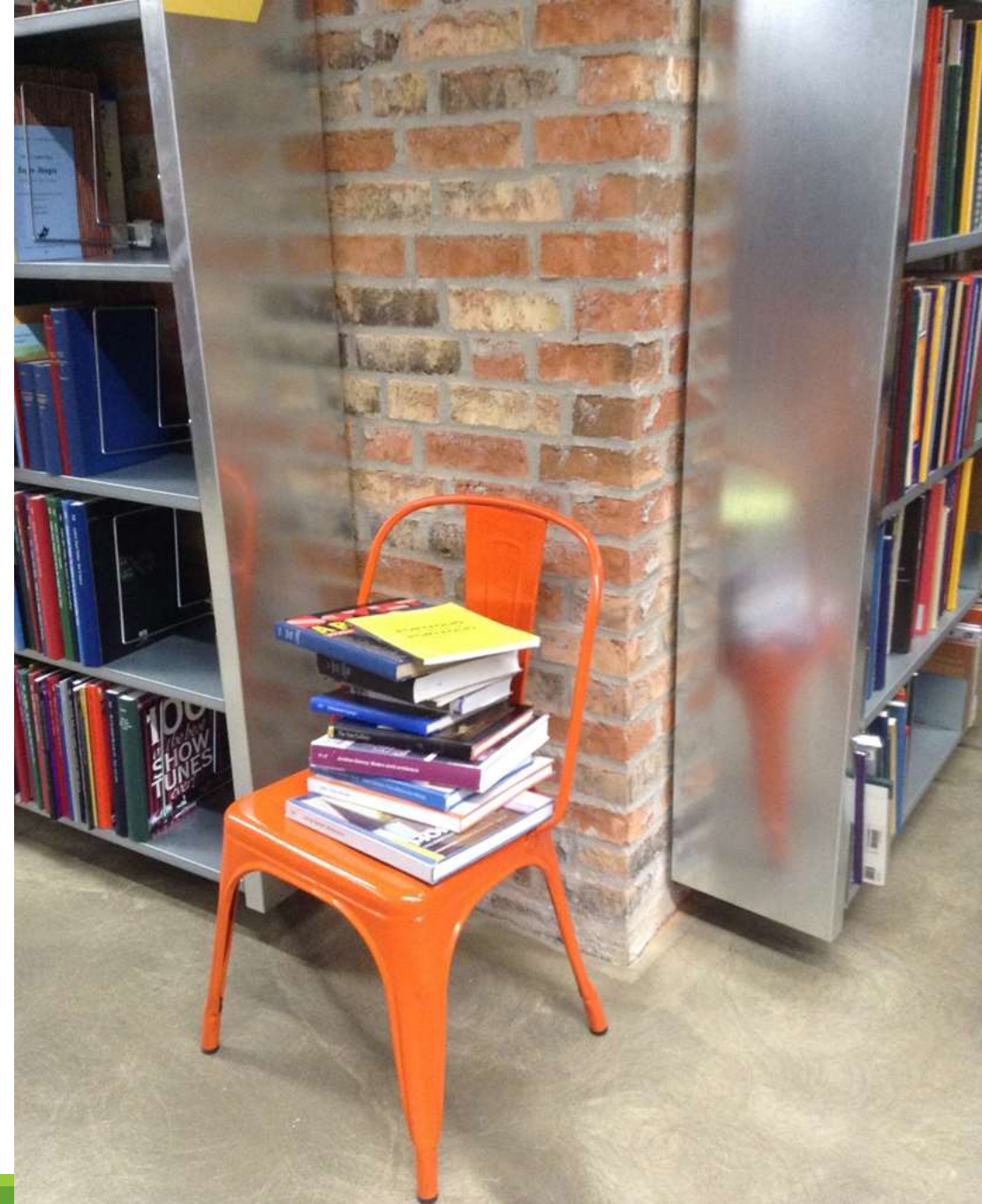
další služby

koncepce doplňování

optimální
plánování
zdrojů

efektivní
využití financí

pro
provádění
změn

Nový standard

Veřejné knihovny mají ve fondech 64 mil. knihovních jednotek

- různé formáty
- různé dokumenty
- různá **kvalita a aktuálnost**

Doplňování

- 1 800 knihoven nemá finance na doplňování KF
- zastaralé dokumenty nejsou půjčovány

největší počet výpůjček je u knih v druhém roce po vydání, poté zájem klesá

Standard pro dobrou knihovnu

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu veřejných
knihovnických a informačních služeb
poskytovaných knihovnami zřizovanými
a/nebo provozovanými obcemi
a kraji na území České republiky

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

Směrnice IFLA

I nejmenší knihovna by měla mít 2500 svazků

- 3106 knihoven má méně než 2500 sv.

Knihovna by měla mít 2 svazky na obyvatele

- 820 knihoven nesplňuje
- 4597 knihoven standard splňuje nebo má větší fondy

Knihovna by měla mít 3 svazky na obyvatele

- 1500 knihoven nesplňuje
- 3928 knihoven splňuje nebo má větší fondy

Doplňování KF dle IFLA

Počet obyvatel	Počet knih/1 obyvatel/1 rok	Počet knih 1000 obyvatel/1 rok
Méně než 2500 obyvatel	0,25	250
25 000 – 50 000	0,225	225
Nad 50 000	0,20	200

1800 knihoven nevykazuje žádný přírůstek

2967 knihoven vykazuje menší přírůstek

642 knihoven standard splňuje nebo překračuje

Cíle a působnost standardu

zlepšení rozsahu, obsahu a kvality knihovních fondů ve veřejných knihovnách

standard vymezuje základní parametry pro budování knihovních fondů z hlediska objemu, obsahu i jeho finančního zajištění

standard umožňuje jak základním knihovnám, tak i krajským knihovnám a knihovnám pověřeným výkonem regionálních funkcí provádět průběžné, pravidelné i mimořádné aktualizace knihovního fondu

standard je doporučením pro zřizovatele/provozovatele knihoven, je nástrojem motivace pro poskytování a využívání peněžních prostředků z veřejných rozpočtů za účelem podpory rozvoje knihovnických služeb

působnost standardu je omezena na knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi

Objem a obsah KF

Objem – viz Směrnice IFLA

Obsah KF (typy a formy dokumentů)

- beletrie a populárně naučná literatura pro děti i dospělé, přístup k databázím prostřednictvím internetu,
- periodika, místní, regionální i celostátní noviny, informace o životě v obci, vládní informace vč. Informací týkajících se místní správy, prameny k místní historii, genealogické prameny,
- materiály v hlavním jazyce komunity a zdroje v alternativních jazycích komunity,
- případně dle zájmu hry, skládky, tematické kufříky, hračky, počítačové hry apod.
- knihy vázané a brožované,
- elektronické knihy,
- zvukové knihy a nahrávky,
- online databáze.

Kvalita knihovního fondu

Kritéria pro výběr dokumentů

- rozsáhlý fond není totéž jako kvalitní fond
- nikoli cenzura, ale snaha vytvářet v knihovnách zdravé jádro fondu
- tzv. **zlatý fond české i světové literatury** (kánon literatury)
- **Zlaté knižní tituly** – dětská literatura, web Celé Česko čte dětem
 - Knižní novinky, žebříčky oblíbenosti knih, bestsellery, knihovnické ceny, výroční knižní ceny, recenze, veletrhy aj.
- staré knihy najdeme v krajských knihovnách, v Národní knihovně (konzervační fond...)

Spolupráce

- [Ústav pro českou literaturu při Akademii věd](#)
- úkol – stanovit počty knih, které mají tvořit jádro fondu (světová, česká, dětská literatura)
 - pro různě velké knihovny

Aktualizace KF

Standard pro dobrou knihovnu

Článek 4 – Tvorba KF a informačních zdrojů

- Indikátor – 10 % roční obnovy KF ve volném výběru novými přírůstky
- Knihovna má nejméně 75 % knihovních jednotek ve volném výběru

Aktualizace – vyřazování KF

Knihovní zákon

- § 17
- Pro vyřazování dokumentů platí následující kritéria:
 - *minimální nebo žádné využití,*
 - *duplicita,*
 - *opotřebovanost, poškození,*
 - *zastaralost nebo bezvýznamnost.*
- *Vyřazené dokumenty musí být nabídnuty ke koupi jiné veřejné knihovně... Vyloučeny z této povinnosti jsou dokumenty, jejichž povaha vylučuje další využití – opotřebované, neúplné nebo poškozené dokumenty (důvodová zpráva ke KZ)*

Kdo může vyřazovat?

- Posouzení aktuálnosti KF provádí **knihovník ve spolupráci s knihovnou pověřenou výkonem RF**
- Termíny průběžné i pravidelné aktualizace mohou být **součástí smlouvy** mezi knihovnou obsluhovanou a knihovnou pověřenou
- Aktualizace KF by měla vždy předcházet revizí knihovního fondu!

Financování nákupu KF

Standard pro dobrou knihovnu

- Článek 4 – Tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů
- doporučená hodnota: **30-45 Kč/1 obyvatele/1 rok**
- **Směrnice IFLA o financování nákupu KF nehovoří?**

Hodnocení využití KF

1x ročně, po sběru statistických dat

- obrat KF
- stupeň aktivace KF

Obrat KF

Kolikrát byla každá k.j. v průměru půjčena během jednoho roku

Čím intenzivnější využití KF, tím vyšší hodnota obratu KF

ALE

Vysoká hodnota ukazuje obtížnou možnost získat dokumenty

Hodnota obratu souvisí s rozsahem a rozložením půjčovní doby

- Čím delší výpůjční doba a čím kratší výpůjční lhůta (bestselery), tím vyšší hodnota obratu

OBRAT = POČET VÝPŮJČEK / KNIHOVNÍ FOND

HODNOTA OBRATU	HODNOCENÍ
2 – 3	IDEÁLNÍ HODNOTA
MÉNĚ NEŽ 2	VYUŽÍVÁNA MALÁ ČÁST FONDU, NUTNO VYŘADIT NEPŮJČOVANÉ DOKUMENTY
VÍCE NEŽ 4	KF JE SILNĚ VYUŽÍVÁN; DOPORUČUJE SE ZVÝŠIT OBJEM PŘÍRŮSTKU A CELKOVÝ OBJEM FONDU
10 – 20	IDEÁLNÍ HODNOTA PRO DOKUMENTY S KRÁTKOU VÝPŮJČNÍ LHŮTOU (CD, DVD...)

PŘÍKLAD VÝPOČTU

STAV KF K 31.12.		3 875
POČET VÝPŮJČEK ZA ROK		6 212
OBRAT KF	6 212/3 875	1,6

Aktivace KF

vypovídá o tom, jak vysoká je aktivní část KF, tj. kolik procent knihovních jednotek bylo během roku vypůjčeno

odpoví na otázku, zda existuje **vztah mezi nabídkou a poptávkou**

STUPEŇ AKTIVACE	=	KNIHOVNÍ JEDNOTKY, KTERÉ BYLY BĚHEM ROKU ALESPŮŇ 1X PŮJČENY / CELKOVÝ FOND *100
------------------------	----------	--

STUPEŇ AKTIVACE	HODNOCENÍ
90 %	IDEÁLNÍ HODNOTA
MÉNĚ NEŽ 90 %	NABÍDKA V NĚKTERÝCH ČÁSTECH KF NEODPOVÍDÁ POŽADAVKŮM UŽIVATELŮ; KNIHOVNÍ JEDNOTKY, KTERÉ NEBYLY VŮBEC NEBO MÁLO PŮJČOVÁNY, MUSÍ BÝT VYŘAZENY
VÍCE NEŽ 90 %	NABÍDKA ODPOVÍDÁ POŽADAVKŮM A KF JE SILNĚ VYUŽÍVÁN; DOPORUČUJE SE ZVÝŠIT OBJEM PŘÍRŮSTKU A CELKOVÝ OBJEM FONDU

PŘÍKLAD VÝPOČTU

STAV KF K 31.12.

3 875

POČET K.J., KTERÉ BYLY ALESPŮŇ 1X PŮJČENY

2 916

ÚROVEŇ AKTIVACE

$$2\,916 / 3\,875 * 100 = 75,25 \%$$

Standard pro doplňování a aktualizaci KF

Standard pro dobrý fond?

VÍT RICHTER

MARIE ŠEDÁ